

HØJESTERETS DOM

afsagt fredag den 8. september 2023

Sag 27/2023

(2. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Stephan Ravn Berg, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Sønderborg den 10. marts 2022 (K03-5667/2021) og af Vestre Landsrets 13. afdeling den 23. august 2022 (S-0645-22).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Poul Dahl Jensen, Oliver Talevski, Ole Hasselgaard, Rikke Foersom og Søren Højgaard Mørup.

Påstande

Dommen er anket af T med påstand om formildelse, således at straffen bortfalder, subsidiært at han idømmes bøde, jf. straffelovens § 287, stk. 1.

Anklagemyndigheden har påstået skærpelse.

Supplerende sagsfremstilling

For Højesteret er der fremlagt en udtalelse af 16. juni 2023 fra Kriminalforsorgen. Af udtalelsen fremgår, at T er fundet egnet til at modtage en hel eller delvis betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Hvis sagen kan afgøres med en betinget dom uden vilkår om samfundstjeneste, anbefales det, at der alene fastsættes en prøvetid.

Retsgrundlag

Straffelovens § 287, stk. 1, lyder således:

”Er nogen af de forbrydelser, der er nævnt i §§ 276-283, af mindre strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, er straffen bøde. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde.”

Ved lov nr. 319 af 13. juni 1973 om ændring af borgerlig straffelov blev straffelovens § 287, stk. 1, ændret således, at ordene ”særlig lav strafværdighed” blev ændret til ”mindre strafværdighed”. Af de almindelige bemærkninger til lovforslaget fremgår bl.a. (Folketingstidende 1972-73, tillæg A, lovforslag nr. L 193, sp. 5128):

”Lovforslaget tilsigter i første række en almindelig sænkning af strafudmålingsniveauet på en række væsentlige områder inden for strafferetten. Forslaget herom bygger på betænkning nr. 650/1972 vedrørende nogle af- og nedkriminaliseringsspørgsmål samt på de udtalelser, som justitsministeriet har indhentet over betænkningen, herunder navnlig en indstilling af 5. januar 1973 fra straffelovrådet.”

I bemærkningerne til lovforslagets enkelte bestemmelser hedder det om forslaget til § 287 (Folketingstidende 1972-73, tillæg A, lovforslag nr. L 193, sp. 5142-44):

”Til § 1, nr. 16.

Forslaget er i overensstemmelse med arbejdsgruppens indstilling. Om forslaget og den nærmere begrundelse herfor henvises til arbejdsgruppens betænkning s. 45 og til de almindelige bemærkninger ovenfor under punkt 3. Der henvises endvidere til straffelovrådets indstilling s. 24-25.

I forhold til den gældende bestemmelse i § 287 er ordene forbrydelser af særlig ringe strafværdighed” erstattet af ordene forbrydelser af mindre strafværdighed”. Endvidere er anvendelsen af bøde eller hæfte gjort obligatorisk, hvis forholdet henføres under § 287. Efter straffelovens § 21, stk. 3, straffes forsøg, for så vidt ikke andet er bestemt, kun, når der for lovovertrædelsen er foreskrevet højere straf end hæfte. Da det kan være tvivlsomt, om § 287 efter ændringen er en lempelsesregel til § 285 eller en selvstændig regel, er det i overensstemmelse med straffelovrådets indstilling i bestemmelsen præciseret, at den også omfatter forsøg på de forbrydelser, der omhandles af bestemmelsen.

Med hensyn til bestemmelsens anvendelsesområde efter ændringen henvises til s. 24 i straffelovrådets indstilling. Justitsministeriet kan tiltræde straffelovrådets synspunkter. Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger ovenfor under pkt. 7.”

Af Straffelovsrådets udtalelse af 5. januar 1973 om betænkning nr. 650/1972 vedrørende nogle af- og nedkriminaliseringsspørgsmål, som er optaget som bilag 2 til lovforslaget, fremgår bl.a. (Folketingstidende 1972-73, tillæg A, lovforslag nr. L 193, sp. 5173):

”Arbejdsgruppen har ikke nærmere angivet, hvilke former for berigelseskriminalitet herunder navnlig hvilke former for tyveri der skal være omfattet af bestemmelsen i § 287.

Det er straffelovrådets opfattelse, at bestemmelsen overvejende vil kunne anvendes ved simple tyverier, d.v.s. tyverier uden indbrud. Indenfor disse vil i første række forhold, hvor særlige fristelsesmomenter spiller ind, komme i betragtning, også selv om det indvundne udbytte væsentligt overstiger beløbsgrænsen på 800 kr. Som et eksempel herpå kan nævnes butikstyverier.

Tyverier, der er forbundet med indbrud, vil omvendt i almindelighed falde udenfor området af § 287. Undtagelse må dog kunne gøres ved mindre omfattende indbrud af enkeltstående karakter i biler, kiosker, skurvogne o. lign. I særlige tilfælde må også indbrud i sommerhuse kunne henføres under bestemmelsen i § 287. Det må dog i almindelighed være en forudsætning herfor, at tyveriet kun omfatter små værdier, d.v.s. værdier, der ligger væsentligt under den nævnte beløbsgrænse på 800 kr.”

Ved lov nr. 239 af 1. juni 1982 om ændring af borgerlig straffelov blev straffelovens §§ 285-287 ændret, bl.a. således at hæftestraf udgik af § 287. Af de almindelige bemærkninger til lovforslaget fremgår bl.a. (Folketingstidende 1981-82, 2. samling, tillæg A, lovforslag nr. L 183, sp. 4526):

”De foreslåede ændringer tilsigter tilsammen en sænkning af de nuværende strafudmålinger for berigelsesforbrydelser på gennemgående en tredjedel. Endvidere tilsigter lovforslaget en udvidet anvendelse af betingede domme, herunder kombinationsdomme efter straffelovens § 58, stk. 1, og en udvidet anvendelse af § 287 om berigelsesforbrydelser af mindre strafværdighed.”

Straffelovens § 276 a blev indført ved lov nr. 1680 af 26. december 2017. I de almindelige bemærkninger til lovforslaget pkt. 2.1.2, 2.1.3 og 2.2.3 hedder det bl.a. (Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 34, s. 2-3):

”2.1.2. Tyveri straffes med fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1, jf. § 276. Straffen kan i medfør af straffelovens § 286, stk. 1, stige til fængsel indtil 6 år, når tyveriet er af særligt grov beskaffenhed navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening eller under medtagelse af våben eller andet farligt redskab eller middel, eller på grund af de stjalne genstandes betydelige værdi eller de forhold, under hvilke de befandt sig, eller fordi der er tale om tyveri begået som led i organiseret indbrudskriminalitet, eller fordi der er tale om systematisk eller organiseret afpresning, eller når et større antal forbrydelser er begået.

Er tyveriet af mindre strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, er straffen bøde. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. straffelovens § 287. Bestemmelsens hovedområde er i praksis simpelt

tyveri og bestemmelsen anvendes derfor i praksis som udgangspunkt ikke ved indbrudstyveri, idet denne form for tyveri på grund af sin karakter ikke sædvanligvis anses for at være af mindre strafværdighed efter straffelovens § 287.

2.1.3. Straffen i sager om tyveri, herunder indbrudstyveri, fastsættes – som i andre strafesager – på baggrund af en konkret vurdering af samtlige sagens omstændigheder, herunder tidligere domme, værdien af de stjålne genstande, udførelsen af tyveriet, antallet af gerningsmænd og antallet af foretagne tyverier til samtidig bedømmelse. Som følge af de mange forskelligartede forhold er der imidlertid stor variation i strafniveauet for indbrudstyveri. Det er på den baggrund i øvrigt vanskeligt præcist at angive strafniveauet for disse sager. Som eksempel kan dog nævnes, at sager om indbrudstyveri i 1. gangstiltælde, der i dag ville blive straffet i omegnen af 30 dages fængsel, efter den foreslåede 2 strafskærpelse blive straffet med i omegnen af 40 dages fængsel.

...

2.2.3. Der lægges med forslaget endvidere op til, at der skal ske en gennemgående forhøjelse af strafudmålingsniveauet for indbrudstyveri begået i beboelse, hvor der under indbruddet har befundet sig personer i hjemmet, med en tredjedel i forhold til det gældende strafniveau, når straffen fastsættes efter straffelovens § 285, stk. 1. Der tilsigtes ikke i øvrigt en skærpelse af strafudmålingsniveauet for indbrudstyveri omfattet af den foreslåede § 276 a, herunder for indbrudstyveri, der henføres under straffelovens § 286. Strafudmålingen vil således fortsat skulle foretages inden for de eksisterende strafferammer i straffelovens §§ 285-287. Der ændres således ikke med forslaget på afgrænsningen af, om et indbrudstyveri skal henføres under straffelovens §§ 285, 286 eller 287. Det forudsættes således, at den hidtidige praksis, hvorefter straffelovens § 287 som udgangspunkt anvendes på simpelt tyveri, og dermed som udgangspunkt ikke anvendes ved indbrudstyveri, fortsætter efter indførelsen af den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 276 a.”

Anbringender

T har anført navnlig, at det følger af straffelovens § 287, at overtrædelse af bl.a. straffelovens § 276 a kan straffes med bøde, hvis overtrædelsen er af mindre strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde. Straffen kan i øvrigt under formildende omstændigheder helt bortfalde. Det fremgår af forarbejderne til straffelovens § 276 a, at straffelovens § 287 som udgangspunkt ikke vil finde anvendelse ved indbrudstyveri, men at dette ikke er udelukket.

Der er samlet set så formildende omstændigheder, at straffen bør bortfalde eller højst fastsættes til bøde, uanset at han handlede i forening med to andre. Det skal i den forbindelse tillægges betydning, at der ikke er tale om indbrud i en bolig, men i en nedlagt skole, som de ikke vidste blev brugt til tempel, da de gik ind i den. Indbruddet skete af nysgerrighed, bygningen var ulåst, og der blev ikke udøvet hærværk. Han troede, at sodavandsrammerne, som havde en

ringe værdi, var efterladt. Det skal desuden tillægges betydning, at han ved at tilbagelevere de borttagne sodavand forsøgte at gøre skaden god igen, og at han ikke tidligere er straffet og var mindreårig på gerningstidspunktet.

Hvis han idømmes en fængselsstraf, vil det begrænse hans jobmuligheder i form af manglende mulighed for sikkerhedsgodkendelse til forskellige stillinger i det offentlige, f.eks. hos politiet. En fængselsstraf vil være uforholdsmæssig hård, og omstændighederne kan mere passende sammenlignes med f.eks. butikstyveri, hvor straffen typisk kun er en bøde for tyveri af værdier helt op til ca. 8.000 kr.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at efter straffelovens § 285, stk. 1, straffes indbrudstyveri efter straffelovens § 276 a som udgangspunkt med fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Forholdet er med rette henført under normalstrafferammen i straffelovens § 285, stk. 1, og straffen bør skærpes, således at straffen fastsættes i niveauet ca. 30 dages fængsel. I hvert fald bør straffen ikke fastsættes til mindre end fængsel i 14 dage. Der skal lægges vægt på, at T er fundet skyldig i fuldbyrdet indbrudstyveri, der er begået i forening med to andre, og at indbruddet er sket efter forudgående aftale.

Der er ikke tale om simpelt tyveri eller et indbrudsforhold af mindre strafværdighed, hvor straffen efter en konkret vurdering kan fastsættes som en bøde eller helt bortfalde. Det forhold, at der er tale om tyveri af sodavand til en værdi af 225 kr., og at T og de to medgerningsmænd leverede de fleste af de stjålne sodavand tilbage nogle dage efter indbruddet og dermed forsøgte at genoprette skaden, jf. straffelovens § 82, nr. 11, er derfor ikke tilstrækkeligt til at kunne begrunde, at indbrudstyveriet undtagelsesvist skal straffes med bøde, eller at straffen helt skal bortfalde.

De skærpende omstændigheder, der foreligger i sagen, taler således efter en samlet vurdering med større vægt for at henføre forholdet under straffelovens § 285, stk. 1, end de omstændigheder, der kan tale for at henføre forholdet under § 287.

De formildende omstændigheder i sagen, herunder Ts unge alder, og det forhold, at han ikke er tidligere straffet, taler imidlertid for, at straffen gøres betinget.

Højesterets begrundelse og resultat

T er under en tilståelsessag dømt for indbrudstyveri ved i forening med to medgerningsmænd om eftermiddagen den 11. april 2021 at have brudt ind i en nedlagt skole i X-by, der blev benyttet af A, og at have stjålet tre rammer sodavand til en samlet værdi af ca. 225 kr. Byretten og landsretten har fastsat straffen til fængsel i 14 dage, der er gjort betinget.

For Højesteret drejer sagen sig om straffastsættelsen. Spørgsmålet er navnlig, om forholdet skal henføres under straffelovens § 285 eller § 287.

Efter straffelovens § 285, stk. 1, 1. pkt., straffes indbrudstyveri efter straffelovens § 276 a med fængsel indtil 1 år og 6 måneder.

Efter straffelovens § 287, stk. 1, 1. pkt., er straffen bøde, hvis f.eks. et tyveri er af mindre strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde ifølge bestemmelsens 2. pkt.

Højesteret finder i overensstemmelse med det, der er anført i forarbejderne til straffelovens § 276 a (Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 34, s. 2-3) om anvendelse af straffelovens § 287 i sager om tyveri, at bestemmelsen som udgangspunkt ikke kan anvendes ved indbrudstyveri, idet denne form for tyveri på grund af sin karakter ikke sædvanligvis kan anses for at være af mindre strafværdighed.

Uanset det anførte udgangspunkt om, at indbrudstyveri skal henføres under straffelovens § 285 og således straffes med fængsel, finder Højesteret, at det indbrudstyveri, som T har begået, er af mindre strafværdighed, jf. straffelovens § 287, stk. 1. Højesteret har herved lagt vægt på, at han og de to medgerningsmænd kom ind på den nedlagte skole ad en ulåst dør og ikke forvoldte nogen skade i forbindelse med indbruddet, at indbruddet ikke skete i den hensigt at begå tyveri, men at tyveriet skete efter en beslutning på stedet, at de stjalne sodavand var af beskeden værdi, og – navnlig – at de nogle få dage efter tyveriet, og inden det blev opdaget, søgte at genoprette skaden. De leverede således de fleste af de stjalne sodavand tilbage sammen med nogle sodavand, som de havde købt til erstatning for de sodavand, som de havde

druknet. Endvidere har Højesteret lagt vægt på Ts unge alder og på, at han ikke er tidligere straffet.

Højesteret finder, at de nævnte omstændigheder ikke giver grundlag for at lade straffen for indbruddet og tyveriet bortfalde, jf. straffelovens § 287, stk. 1, 2. pkt., og fastsætter straffen til 4 dagbøder på hver 250 kr., jf. § 287, stk. 1, 1. pkt.

Det tilføjes, at det forhold, at Højesteret for Ts vedkommende har henført indbrudstyveriet under straffelovens § 287, kan have betydning for de to medgerningsmænd, der i byretten efter straffelovens § 285 blev idømt 14 dages betinget fængsel med en prøvetid på 1 år og pålagt at betale sagsomkostninger. Som sagen er oplyst, finder Højesteret ikke anledning til at ændre dommen for deres vedkommende i medfør af retsplejelovens § 927, stk. 2, jf. § 936, stk. 1, men bemærker, at anklagemyndigheden efter retsplejelovens § 907, stk. 3, kan anke byrettens dom til deres fordel, hvis der er grundlag for det.

Thi kendes for ret:

T straffes med 4 dagbøder på hver 250 kr.

Forvandlingsstraffen er fængsel i 4 dage.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for byret, landsret og Højesteret.